

Ki ne ismerné az Egri csillagokból Török Bálint tragikus sorsát? A Gárdonyi Géza által piedesztálra emelt hőst Szulejmán szultán csellel a Buda vára alatti sátrába hívta, fogságba vetette, és haláláig Isztambul hírhedt börtönében, a Márvány-tengerre néző Héttorony egyik tömlőcében tartotta. Most annak járunk utána, mi igaz ebből a megindító történetből, és vajon mi állhatott az események háttérében.

A hős rablólovag: Török Bálint

A magyar romantika már korán felfedezte magának Török Bálint történetét, Arany János meg is verselte az eseményeket, Gárdonyi pedig e hagyományt követve tette meg halhatatlan műve egyik, a magyar fátumot megszemélyesítő mel-

BUDA KORABELI ÁBRÁZOLÁSA

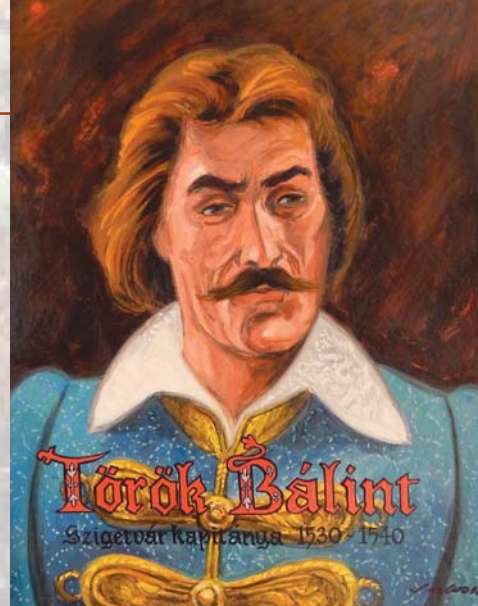
lékszereplőjének a befolyásos arisztokratát. Történészek az elmúlt évtizedekben jelentősen árnyalták Török személyiségét, és ennek köszönhetően sokan már csak egy fékevesztett rablólovagot látnak benne, aki személyes ambícióinak oltárán képes volt feláldozni mindent és mindenkit.

Az Enyingről származó család hírnevét Bálint apja, Imre alapozta meg, aki személyes képességei révén emelkedett fel az arisztokrácia soraiba, és érdemeiért elnyerte a nádorfehérvári báni tisztséget is. Imre halála után fia örökölte ezt a tisztséget, így neki jutott az a kétes dicsőség, hogy az ő bántása alatt veszett el a Magyar Királyság legfontosabb végvára. Ezt a fiaskót ellenfelei számtalanszor a szemére vetették, pedig erről vajmi keveset tehetett, az erősséget csak az ország együttes erejével lehetett volna felmenteni a szultáni ostrom alól. Török Bálint másik nagy vétkének azt tartották, hogy a mohácsi csatában királyi testőrként nem volt képes megóvni II. Lajost, így közvetve neki róható fel, hogy törvényes uralkodó nélkül maradt az ország. A csatáról készült beszámoló alapján látszik, hogy a hatalmas káosz miatt a király és kísérete nem voltak urai a helyzetnek, így az egyébként vitéz katona hírében álló fiatal főúr ez ügyben sem marasztalható el.

Török Bálint csillaga a Habsburg (I.)

AZ ENYINGI TÖRÖK CSALÁD CÍMERE

SARLÓS ENDRE SZIGETVÁRI GRAFIKUSMŰVÉSZ
TÖRÖK BÁLINTOT ÁBRÁZOLÓ FIKTÍV PORTRÉJA
A SZIGETVÁRI VÁRMŰZEMBUMBAN LÁTHATÓ

Ferdinánd és Szapolyai (I.) János közötti polgárháborúban emelkedett magasra. A források tanúsága szerint a tehetséges, megnyerő külsejű, vitézi erényeket csillogtató férfinak senki nem tudott ellenállni, mindkét uralkodó hatalmas birtokokkal, valamint újabbnál újabb tisztségekkel igyekezett a maga pártján tartani. A sikerek mögött ott lapult azonban egyéni tragédiája is. Miközben a környező nemeseket könyörtelenül kiebrudalta birtokaikból, és Szigetvárról, illetve Pápáról – a család két fő központjából – erőszakkal mindenkit megadóztatott, saját ambícióit képtelen volt féken tartani. Felemelkedését éppen annak köszönhetette, hogy gátlástalansága miatt valójában ő uralta az egész Dunántúlt, amely ahhoz az uralkodóhoz húzott, amelynek éppen hűséget esküdött. Emiatt joggal tekinthető a kor vezető politikai maffiózójának, akit minden legitim hatalom szívesen eltakarított volna az útjából.

Török bukása erősen sorsszerű volt. Bár az 1530-as években a saját csapataival gyakran tűnt fel az oszmán seregekben, 1541-ben már a szultánnál is eljátszotta a becsületét. Mohósága és a gyakori pártváltásai miatt senki nem bízott benne, így minden félnek érdekében állt a kiiktatása. Ehhez jött hozzá, hogy Török Bálint birtokai stratégiai szempontból is nagyon fontosak voltak, Szulejmán ezért a várak – köztük Szigetvár – átadását szabta a szabadulás feltételéül. Utólag csak örülhetünk, hogy Török megtagadta a kérést, mert Sziget korai esete beláthatatlan következményekkel járt volna az egész Dél-Dunántúl számára.

Mindezek mellett azonban fontos megemlíteni, hogy Török nagyon sokat tett Szigetvár felvirágoztatásáért, neki köszönhető a várkastély első komolyabb megerősítése is. Udvarában élt évekig a költő és dalnok Tinódi Sebestyén és a humanista műveltségű Istvánffy Pál is, és mindezek révén a Baranya és Somogy vármegyék határán fekvő kicsiny településből Pécs mellett a régió legfontosabb városa lett, amely 1566-ig útját állta az oszmán hódításnak. Emiatt talán megérdemelné, hogy Szigetváron szobrot emeljen neki az utókor, míg egyéb tettei miatt a romantika által szőtt mítosz mindenképp túlzónak tűnik.

LEJEGYZTE: DR. VARGA SZABOLCS